

De Mexicaanse methode

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos *uitgevers* via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

Arthur Debruyne

De Mexicaanse methode

De onzichtbare opmars van
crystal meth in de Lage Landen

Ambo|Anthos
Amsterdam

Deze publicatie is tot stand gekomen met steun van het Fonds Bijzondere
Journalistieke Projecten en het Fonds Pascal Decroos.

FONDS Bijzondere
JOURNALISTIEKE PROJECTEN

ISBN 978 90 263 5870 8

© 2023 Arthur Debruyne

Omslagontwerp DPS Design

Omslagillustratie © DPS design & prepress studio / Shutterstock

Foto auteur © Het Klik! Fotografie

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Voor mijn Mexicaanse vakgenoten

Inhoud

Proloog 11

Inleiding 15

DEEL I

Dallas, Texas 35

De Gouden Driehoek 41

Wondermiddel 59

Narcohoofdstad 75

‘Wie praat, die gaat’ 85

De Mexicaanse methode 90

Narcostaat Nederland 105

Imago 113

Sterven in een lab 124

Hangen in Maleisië 131

De drugsschuur van Europa 143

DEEL II

Kartels bestaan niet 157

NNO1 en NNO2 182

Staatsgeheim 188

Survival of the fittest 213

Taco's 232

El Cristal 263

De broker 275

Omgekeerde wereld 286

Epiloog 295

Noot over veroordelingen 309

Verantwoording 311

Geraadpleegde literatuur en bronnen 315

NOORDZEE

NEDERLAND

BELGIË

DUITSLAND

FRANKRIJK

50 km

Herbijum

Willemsoord

Drempt

Hendrik-Ido-Ambacht

Moerdijk

Tilburg

Wuustwezel

Anderlecht

Herstal

Proloog

Als een kwartiermaker is Diego, de jongste maar ook de leider van de broers V.J., alleen naar Nederland vertrokken. Hij moet zich ervan vergewissen of er inderdaad een klus voor hem en Victor in het verschiet ligt, zoals hun is verzekerd in Sinaloa. Er is sprake geweest van een aantal maanden laboratoriumwerk, althans voldoende om een hoop spul af te draaien en flink wat cash te verdienen. Ook is hun onderkomen voorgehouden. Veel meer dan dat weten de broers niet over het project in Nederland, de precieze details zouden ze ter plaatse wel uitvogelen. In Sinaloa heeft Diego echter ondervonden dat afspraken in het drugsmilieu aan velerlei externe factoren en perikelen onderhevig zijn, waar hij zelf geen controle over heeft: grondstoffen worden onderschept, labs opgerold, handel wordt geript, opdrachtgevers worden opgepakt of in het ergste geval door concurrenten geliquideerd. Risico is de regel, niet de uitzondering. Bovendien worden de broers niet onder een formeel arbeidscontract door hun bedrijf als expat in het buitenland gestationeerd; als freelancers in een uiterst wisselvallige sector is hun tewerkstelling allesbehalve verzekerd. Daarom: eerst zien, dan geloven.

Het is de eerste keer dat Diego, een plattelandsjongen van

huis uit, buiten Mexico reist. Op Schiphol slaagt hij erin het hoofd koel te houden wanneer hij bij het uitstappen door de marchaussee apart wordt genomen en om onduidelijke redenen aan de tand gevoeld. ‘Vakantie,’ antwoordt hij op de vraag wat hij in Nederland te zoeken heeft. Helemaal in z’n eentje? Daarop schudt hij de naam van een meisje uit zijn thuisstad Culiacán uit zijn mouw van wie hij weet dat ze in Europa op reis is. Dat blijkt voldoende om de agenten te sussen. De chauffeur die hem buiten de aankomstterminal opwacht, een Nederlander die goed Spaans spreekt, brengt hem naar een flat in Den Haag.

Die eerste week in Nederland slijt Diego zijn dagen en nachten in een waas van jetlag en ontheemding op Instagram en Facebook. Omdat hij geen snars Nederlands begrijpt durft hij de straat niet op; daarbij is er in de flat genoeg proviand. Hij appt regelmatig het thuisfront: *todo bien*, alles oké – tot dusver. Dan komt bericht van de Nederlanders, het sein voor Victor om over te vliegen vanuit Culiacán. ‘We hebben een locatie. Binnenkort gaan jullie aan de slag.’

Te elfder ure hebben de broers een verre neef aan boord gehaald voor de expeditie naar Nederland: Candelario V.L. (1982). Hoewel hij ruim tien jaar ouder is, en een gezin met twee dochters heeft, gaat hij in het lab als assistent optreden, hulpkok in het jargon. Candelario heeft een netjes getrimd snorretje en een terugwijkende haarlijn, en komt met zijn volgzame houding meer als een grijze kantoorklerk dan een geharde drugskrimineel over. Als klusjesman heeft hij niet eerder van doen gehad met drugs: voor Diego en Victor weegt de familieband zwaarder dan ervaring.

Met z’n drieën aarden de mannen uit Sinaloa snel in Nederland. In winkels weten ze hun wensen duidelijk te maken met smartphone en vertaalapp. Authentieke maistortilla’s, hoek-

steen van het Mexicaanse dieet, halen ze bij een vrouw uit de Mexicaanse staat Guanajuato die ze via social media aan de man brengt. Waar je in Sinaloa niet zomaar kunt gaan en staan waar je wilt, wagen ze zich al gauw op de trein voor een uitstapje naar Amsterdam. We schrijven najaar 2018: voor corona. Ze maken er een rondvaart op de grachten, gezeten naast backpackers uit, vermoeden ze, Australië en een gezelschap oudere Chinezen. Daarvan maken ze een kiekje, dat ze trots op Facebook gooien: kijk, we hebben Europa gehaald.

In een aantal bars en restaurants in Den Haag vindt het drietal aansluiting met andere Latijns-Amerikanen die in Nederland verblijven, onder wie jongens uit Colombia die in de cocaïnewasserijen werken en weten hoe de vork in de steel zit in het Nederlandse drugswereldje. Die leggen de Mexicanen uit waarom ze naar Europa werden ingevlogen: ‘In Nederland en België wordt een heleboel speed en xtc geproduceerd, maar expertise op het vlak van crystal meth is er niet,’ krijgen ze te horen. ‘Dat is jullie rol.’

Ongeveer twee jaar later word ik met de zoemer binnengelaten in de Penitentiaire Inrichting Ter Apel, gelegen op een anoniem kantorenterrein aan de buitenrand van het gelijknamige grensdorp in het uiterste noordoosten van Nederland. Hier, achter een bekend asielcomplex, zitten veroordeelden zonder Nederlandse nationaliteit hun straf uit voor ze naar hun thuisland worden uitgezet. Ze hebben geen geldige verblijfsvergunning meer of zijn door de Nederlandse staat ongewenst verklaard.

In de enige dergelijke gevangenis van Nederland zitten op een willekeurige dag tot zestig nationaliteiten en honderd cul-

turen opgesloten, vaker wel dan niet beroepscriminelen die een meerjarige straf hebben gekregen. ‘Waar de ene dag soepel verloopt, kan het op de andere dag onrustig zijn,’ leest een door de gevangenis uitgeschreven vacature – een eufemistische manier om te zeggen dat de verschillende bevolkingsgroepen weleens met elkaar op de vuist gaan.

Omdat gedetineerden uiteindelijk toch het land verlaten staat de strafinrichting erom bekend dat ze hen amper begeleidt of in de maatschappij tracht te re-integreren: brommen en weg is het mantra. Wel mogen ze werken voor bedrijven uit de omgeving, in het uitgebreide productiebedrijf binnen de gevangenis: van eenvoudige klussen als inpakken van diervoeding tot vakarbeid in de zeilmakerij. Ze krijgen er € 0,91 per uur voor betaald. Nogal wat gevangenen zijn alleen in Nederland, wat vast verklaart waarom ik die zondag de enige bezoeker lijk te zijn: de parkeerplaats is helemaal verlaten.

De receptionist vraagt me vriendelijk mijn spullen in een kluisje op te bergen en wijst me door een metaaldetector. Vervolgens begeleidt een bewaarder me naar een lege bezoekersruimte, waar ik ga zitten aan deze zijde van een plexiglazen scherm. Al ben ik speciaal vanuit Mexico hierheen gereisd, toch blijf ik onzeker of het gesprek wel gaat vlotten tijdens deze eerste ontmoeting. Na lang wachten leidt een andere bewaarder een man binnen aan de arm, die aan de andere kant van het glas bij mijn tafeltje halt houdt.

Diego gaat voor me zitten.

Inleiding

Of het nu lag aan hun ongedwongen openheid, of omdat ik hun durf en strijdbaarheid bewonderde, ik voelde een sterke sympathie voor deze jongens. Met het oog op een betere toekomst in de Verenigde Staten hadden ze El Salvador, Guatemala en Honduras finaal de rug toegekeerd. Was een radicaler politiek statement over het falen van hun leiders denkbaar? In hun gekozen toevluchtsoord keken ze tegen openlijke vijandigheid aan, met ene Donald Trump die verschoppelingen zoals zij beloofde te weren middels een muur op de grens met Mexico. Dat was voor mij de aanleiding om een semivast redactiebaantje in Brussel op te zeggen, voor een Belgische krant naar Mexico te reizen en er als freelancer migranten onderweg naar de vs te portretteren. Met hen stak ik vanuit Guatemala de rivier op de grens met Mexico over, vervolgens zag ik ze op de vrachttrein richting het noorden klauteren, waarna ik her en der migrantenherbergen bezocht. Onder al hun jeugdige grappenmakerij en gekscherende poses voor mijn fotocamera moeten ze bang zijn geweest. Hier, in het uiterste noorden van Mexico, waren ze immers in het oog van de storm aanbeland: het enorme land en zijn vele gevaren achter de rug, met nog die meerdaagse tocht

door de onherbergzame woestijn voor de boeg – de onzekere oversteek naar de vs. Zouden ze de grenswacht kunnen ontlopen of worden teruggestuurd naar af? Hielden ze er rekening mee dat de helse tocht fataal kon aflopen, zoals zoveel anderen was overkomen?

Vanwege de reële kans te worden gegijzeld voor losgeld, beroofd, verkracht of vastgezet door de immigratiepolitie moeten migranten constant op hun hoede zijn in Mexico. Behalve in Caborca, het woestijnstadje dicht bij de grens met Arizona waar ik een aantal dagen doorbracht. Hier slenterden ze onbezorgd door de straten. Daar was een verklaring voor. Binnen afzienbare tijd zouden ze onder begeleiding van een ervaren gids en toegerust met voldoende proviand voor enkele dagen een grote zware rugzak vol samengeperste wiet door de woestijn zeulen. Dat deden ze in opdracht van lokale *narcotraficantes* en omdat die in Caborca de lakens uitdeelden werden hun loopjongens met rust gelaten. Voor de kans op overtocht naar het beloofde land en een handvol dollars fooi dienden de armoedzaaiers die zich geen betrouwbare mensensmokkelaar konden veroorloven het risico te aanvaarden niet alleen op gevangenisstraf maar ook voor dood te worden achtergelaten als de inspanning hun te veel werd. ‘Muilezels’ werden ze genoemd – de lastdieren van de drugsmaffia.

Bleven hun plannen aan de overkant nogal vaag, de reden voor hun uittocht stond ze duidelijker bij: geweld, armoede, algehele uitzichtloosheid. De vs beloofden een beter leven, te beginnen met een paar kekke Nikes. Eén jongen stak met een zekere ernst in zijn houding af tegen de bijwijlen kindse speelsheid van zijn groepsgenoten: de twintigjarige Cristian uit Honduras. Groot van stuk was hij niet, zijn gedecideerdheid was des te opvallender. Cristian maakte zich op om drugs te gaan dealen

in de stad Denver. Eerder was hij daarom de vs al een keer uitgezet. Zijn gebrek aan kennis van het Engels, afgezien van het vocabulaire van vraag en aanbod, zou hij met ondernemersgeest en daadkracht ondervangen. De logica was onverbiddelijk: op één dag, rekende hij voor, kon hij met enig geluk tweeduizend dollar verdienen in de vs, meer dan wat hij in een heel jaar in Honduras bij elkaar zou schrapen. Hoewel dealen op zich hem niet bijzonder na aan het hart lag, deed hij het al sinds zijn elfde en was hij er naar eigen zeggen bekwaam in geworden, net als zoveel landgenoten van hem die nooit iets anders hadden gekend. Zelfs de toenmalige president van Honduras, de conservatieve christen Juan Orlando Hernández, zou in 2022 aan de vs worden uitgeleverd vanwege zijn betrokkenheid bij grootschalige cocaïnesmokkel en de criminele corruptiecultuur waaronder Honduras een van de meest gewelddadige landen ter wereld werd.

Vanzelfsprekend ontging het mij niet dat Cristian het schrikbeeld belichaamde waarmee de Amerikaanse presidentskandidaat kiezers voor zich hoopte te winnen in de aanloop naar de verkiezingen van november 2016. Dit verhaal zou koren op diens molen zijn geweest. En toch was het niet representatief: de meeste jongens die ik sprak zouden straks bij een vleesverwerkingsbedrijf in dienst gaan, in de bouw of als groenteplukker – afmattende en slechtbetaalde jobs die Amerikanen graag aan hongerige immigranten overlieten. Zonder die aanhoudende instroom van goedkope arbeidskracht zou 's werelds grootste economie al snel sputteren. Maar hier had je iemand die niet onder stoelen of banken stak dat hij de sociale ladder wel via de drugsmisdaad zou beklimmen. Nou én, leek hij mij stilzwijgend voor de voeten te werpen. Als dit de carrièremogelijkheden zijn die het welvarende noorden mij gunt, het zij zo.

Om zulke inzichtrijke gesprekken hield ik van de journalistiek. Met een paar franke woorden had hij mij meer over Latijns-Amerika bijgebracht dan wat de rapporten en interviews mij tot dusver hadden geleerd. Het idee stond als een huis: de drugsindustrie was voor deze Hondurees efficiënter in het herverdelen van de welvaart en het overbruggen van ongelijkheid dan de reguliere arbeidsmarkt. Op straat in Denver zou hij net zo lang kapitaal opbouwen tot hij als winnaar terug naar Honduras kon. Dit was zijn American Dream: poen pakken en wegwezen. Aan Cristian dacht ik plots terug toen mij enige tijd later op straat in San Francisco door een handvol gastjes drugs werd aangeboden in een Spaans met onmiskenbaar Centraal-Amerikaanse tongval.

Zo begon mijn journalistieke ervaring met het wijdvertakte onderwerp drugs: in de marge van een ander dat er schijnbaar niets mee te maken had. Zo zou het vaak gaan nadat ik begin 2017 kort na die eerste reportagereis op de bonnefooi naar Mexico-Stad was verhuisd. Op grond van een aantal vrijblijvende reportages voor het *Financieele Dagblad* werd ik in 2019 door de krant aangesteld als correspondent Latijns-Amerika. Ik maakte vooral financieel-economische nieuwsberichten en reportages over handel tussen Mexico en de Verenigde Staten, inflatie in Argentinië, economische en politieke ontwrichting in Venezuela of de invoering van de cryptomunt bitcoin als wettig betaalmiddel in El Salvador. In Mexico en Argentinië is de export van auto's en soja echter innig verweven met de cocaïnesmokkel, en de corrupte elite van Venezuela die drugsdollars in vastgoed in Miami investeert is immuun voor de verarming die de rest van het land treft. Al is de omvang van de drugsonderwereld per definitie moeilijk vast te pinnen, volgens sommige berekeningen brengen roesmiddelen Mexico meer dollars op dan toerisme.

Dan kun je niet anders dan concluderen dat de ondergrondse economie net zo belangrijk is als de reguliere.

Achter de uitgelaten en zonnige façade van badplaatsen als Cancún of Tulum schuilt een land dat gebukt gaat onder onvoorstelbaar geweld, leed en wetteloosheid. Een land dat mensen opslokt en vermangelt. Niet zelden met medeplichtigheid van de autoriteiten. Waar in 2014 43 studenten in één nacht werden ontvoerd door de politie om nooit meer te worden teruggezien. Door een passagiersbus op te vorderen om naar een betoging in Mexico-Stad te gaan waren de studenten onopzettelijk met een lading drugs aan de haal gegaan, ging een hypothese. Door dit soort voorvallen werd misdaad een onderwerp dat ik opvolgde, nu eens voor het *FD*, dan weer voor andere media in België en Nederland, of louter uit persoonlijke interesse.

In Mexico was een oorlog tegen drugs gaande, wilde het verhaal. De feiten spraken het tegen. Toen ik een keer in de grensstad Ciudad Juárez was voor een reportage over migratie nam ik een belangrijk inzicht over die oorlog terug naar huis. Op een vrije middag vergezelde ik een lokale activist die drugsverslaafden een pakketje schone naalden bezorgde – ‘harm reduction’ heet het, vermindering van schade voor druggebruikers. Een van zijn haltes was het huis van ‘El Doctor’, een door de wol geverfde heroïnejunkie van eind zestig die munt sloeg uit zijn zuurverdiende kennis door medegebruikers te helpen een shot te zetten in ruil voor een fooi of een schijntje heroïne. Bliksem snel wist hij een ader te lokaliseren, wat drugsspueters weleens moeite kost. El Doctor stond mij en de fotograaf met wie ik op reis was gediensig te woord en gaf ons zelfs een korte rondleiding door zijn bescheiden onderkomen annex ‘consultatieruimte’ – hij zag er beslist de humor van in. In de aanpalende woonkamer zat zijn bejaarde moeder aan de tv gekluisterd. Elke

willekeurige voorbijganger zou het flagrante komen en gaan van junkies zijn opgefallen bij het drugspand, maar de man legde niet de minste moeite aan de dag om zijn activiteiten te verdoezelen. Of de politie hem dan nooit kwam lastigvallen, vroeg ik nonchalant. Hij trok zijn gezicht onwillekeurig in een spottende plooi, alsof ik er waarlijk een complete stupiditeit had uitgeflapt, en wuifde de suggestie lachend weg: *‘Esta plaza está comprada, amigo.’* De plaza is een typisch Mexicaans concept dat gelijkstaat aan een territorium – een wijk of zelfs een hele stad – waarin een criminele groepering van de autoriteiten (civiel of militair) het monopolie krijgt over de drugshandel in ruil voor regelmatige smeergelddbetalingen. De plaza waarin El Doctor zaken deed was naar zijn zeggen netjes afgekocht. Door hem, of door de bende die de wijk controleerde – we gingen er verder niet op in. Dat hoefde ook niet, hij gebruikte een geijkte uitdrukking en meer woorden hoefden er heus niet aan te worden vuilgemaakt. De dokter was in de regel met zijn werkvergunning.

Zo simpel is het in Mexico: als ergens drugshandel gedijt, dan is het omdat deze of gene gezagsdrager er belang bij heeft. De plaza kon je gerust gelijkstellen met heel het land, zou ik gaandeweg inzien. Zelfs een minister van Defensie – de aanvoerder van de oorlog tegen drugs – zou uiteindelijk worden ontmaskerd als ‘de peetvader’ van een drugskartel dat hij grote hoeveelheden dope naar de vs hielp smokkelen, *tijdens zijn ambtstermijn*. De oorlog tegen drugs was in werkelijkheid een oorlog óm drugs, waarin naast smokkelaars politie, leger en zelfs ministers meestreden om hun eigen stuk van de taart. Hij was, in zekere zin, een mythe. Wat me later zou helpen begrijpen waarom Mexicaanse laboranten naar Nederland en België werden ingevlogen.

Aanvankelijk eiste heroïne mijn aandacht op. Jaar na jaar bezweken meer Amerikanen aan een overdosis, vaak na verslaafd